

УДК 94 (477.6) «19»: 069

РОЗВИТОК МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ (20–30-ті РОКИ ХХ ст.)

Кузьма В. В. (Ужгород)

У статті розглядається питання виникнення перших музейних збірок на Підкарпатській Русі (20 – 30-х рр. ХХ ст.). А також описано історію розвитку і функціонування перших закарпатських музеїв таких як: Музей ім.Т.Легоцького у м.Мукачеві, музей товариства «Просвіта», Ужгородський земський музей, Руський національний музей та ін..

Ключові слова: Підкарпатська Русь, музей, музейні збірки, пам'ятки, експозиція, експонати.

Після розпаду Австро-Угорської монархії, згідно з Сен-Жерменським договором 1919 року до Чехословацької республіки під назвою Підкарпатська Русь була приєднана сучасна

територія Закарпаття. Для розвитку музеїв та розвитку пам'яткоохоронної роботи взагалі розпочався найбільш складний етап. Перше на Закарпатті музейне товариство, засноване ще у

1907 році в м.Мукачеві з ініціативи видатного вченого, археолога, історика й етнографа Т.Легоцького [17, с.10], не отримуючи фінансової підтримки ні від держави, ні від міста, існуючи майже виключно за рахунок членських внесків, так і не змогло відкрити омріяного музею. Величезна колекція Т.Легоцького, яка систематично зростала і сягнула кількох тисяч, зберігалася в його помешканні [10, с. 9-10].

Через байдуже ставлення властей до музейної справи Т.Легоцький перед смертю заповів колекцію своїй сім'ї.

У цей час керівництво нової країни все ж звернуло увагу на пам'ятки історії, культури та мистецтва. З метою регулювання пам'яткоохоронної справи у 1919 році був виданий закон, в якому, зокрема, заборонялося вивозити за межі країни пам'ятки старовини [11, с.34].

А власником музейної колекції Т.Легоцького став керівник однієї з будапештських фірм – Лазар Зінгер, який у 1920 році викупив її у сім'ї відомого дослідника. Колекцію монет і п'ятитомний хронологічний щоденник Л.Зінгер вивіз у м.Братиславу, а колекцію археологічних знахідок мав намір вивезти в м.Будапешт. Та на підставі закону про охорону історичних пам'яток, чехословацька влада не допустила цього [17, с.11].

Оскільки сім'я Легоцького продала свій будинок і виїхала в Угорщину, перед управою м.Мукачева знову постало питання про розміщення та зберігання цінного зібрання. За наказом урядового комісара міста в 1921 році колекцію перевезено й розміщено в Мукачівському замку. Була створена спеціальна комісія на чолі з урядовим комісаром, яка тимчасово здійснювала нагляд за пам'ятками [10, с.11].

Розпорядженням Міністерства внутрішніх справ №72.449/24-9 від 12 лютого 1925 року митним службам були дані нові вказівки щодо збереження пам'яток минулого. Закон про охорону пам'яток діяв в кожній з адміністративних територій Чехословацької республіки, в яких були створені свої спеціальні органи. Для Словаччини і Підкарпатської Русі такий орган розміщувався у Братиславі. Головним завданням його був облік пам'яток історії, культури та мистецтва.

В цей час на території нашого краю діяла ціла низка різноманітних державних і громадських установ та окремих осіб, які піклувалися справою охорони пам'яток [11, с.35]. У 1920 році, після розробки й затвердження статуту, відновило свою діяльність “Музейне товариство Легоцького”. Вона насамперед була спрямована на створення музею, щоб перевезти туди із замку колекцію, провести наукову обробку, класифікацію та реставрацію експонатів і відкрити музей. Директором майбутнього музею обрали

Й.Янковича – учителя Мукачівської королівської католицької гімназії, активного члена Мукачівського музейного товариства Теодора Легоцького [10, с.11].

У 1924 році для музейних збірок в м.Мукачеві було куплено спеціальне приміщення [18, с.182]. Музей Легоцького відкрився. Але з самого початку свого існування відчув труднощі: відсутність штатних працівників та відповідних коштів не давали змогу розгорнути належну роботу.

Певну допомогу в роботі музею надав Державний археологічний інститут у м.Празі. За його підтримки у 1929 році музей Легоцького розпочав систематичні археологічні розкопки. Перші три роки інститут надавав музею моральну і фінансову допомогу, а також зобов'язався реставрувати керамічні пам'ятки у своїй лабораторії. За направленням з інституту на Закарпаття приїжджає археолог Ярослав Бем [1, с.151-155]. Спільно з ним Янкович розробляє програму археологічного вивчення краю як одну з головних в майбутній науковій діяльності. Внаслідок проведеної акції, був зібраний величезний фактичний матеріал про пам'ятки старовини краю [25, с. 190].

Наприкінці 1929 – початку 1930 року закінчився судовий процес із Лазарем Зінгером у справі про право володіння музейними колекціями, внаслідок чого Чехословацький уряд викупив музейні збірки у фірми “Зінгер”. Після того як експонати перейшли у власність держави, заклад було перейменовано в Краєзнавчий музей Легоцького в Мукачеві. З цього часу його фінансування проводилося за рахунок державного бюджету. Миською управою для музею було надано фінансову допомогу у розмірі 30000 крон з умовою, що він і надалі залишатиметься в м.Мукачеві [10, с.12].

У 1919 році Гіядор Стрипський у статті “Пару слів о музеяхъ” писав: “... музейовъ е въ каждомъ великомъ городъ по цѣломъ свѣтъ; у насъ наибольшимъ есть Народный музей въ Будапештъ, а кромъ сего есть еще въ Кошицяхъ, Коложваръ, Сегедъ, Пожонъ, Дебреценъ и такъ дале около сѣмдесять... Каждый народъ мае своѣ музеѣ и гордится ними, лишь мы не маеме ани одного!” Автор мріяв про створення такого наукового осередку в Ужгороді під назвою Церковний музей Мукачівської єпархії, в якому б були створені відділи: книжкового зібрання або бібліотека; історичні, етнографічні, природописні зібрання.

Стрипський вважав, що для створення музею насамперед потрібно в кожному приході скласти відповідні списки із зазначенням про ті предмети які є в наявності і шляхом купівлі чи дарування вони повинні потрапити до м.Ужгорода в спеціально виділене приміщення для музею [19, с. 49-53]. На жаль, створити музей

в м.Ужгороді йому не вдалося. Деякі зібрання з виїздом Г.Стрипського до Угорщини перейшли до Будапештського національного музею [16, с.79].

9 травня 1920 року в м. Ужгороді було засновано товариство “Просвіта”. Головною метою діяльності товариства, як це зазначалось у його статуті, було “культурне і економічне піднесення підкарпатсько-руського народу, передусім виховання його в моральнім і патріотичнім дусі” [4, с.4]. З цією метою Головний Відділ створив ряд комісій, які мали забезпечувати роботу товариства у різних напрямках, зокрема, організаційному - для сприяння закладенню читалень, та спорудженню Народного Дому “Просвіти”, - музейно-бібліотечну, видавничу, театральну, музичну, літературно-науковий відділ, у справі назв місцевостей Підкарпатської Русі [24, с.25].

20 травня 1920 року просвітянами була обрана Музейна та бібліотечна комісія, до якої увійшли: Т.Скиба – голова, М.Новаковський – заступник голови, П.Куцин – секретар, І.Панькевич, А.Алишевич – члени комісії. Представником від Головного відділу товариства призначено вченого, історика В.Гаджегу [13, с. 66]. Уже 25 серпня 1920 року до крайового уряду був поданий “Меморіал Музейної та бібліотечної комісії товариства “Просвіта” в Ужгороді для Цивільної управи Підкарпатської Русі в справі заснування Національного Музею”, який містив наступні прохання-вимоги:

- 1) надати товариству для організації музею та бібліотеки матеріальну допомогу в розмірі 60000 кч. і визначити приміщення;
- 2) підтримати старання “Просвіти” у справі виявлення історичних пам’яток в музеях Відня та Будапешта, вивезених із Підкарпатської Русі, та посприяти у поверненні їх на батьківщину;
- 3) заборонити розкрадання та вивезення за межі краю експонатів музею ім.Т.Легоцького в Мукачеві [2, с.4-5].

В цей час товариство проводить роботу по припиненню руйнування старих дерев’яних церков у випадках забудови новими [3, с.10].

Товариство “Просвіта” ставило за мету зібрати велику етнографічну колекцію, насамперед колекцію народного одягу та предметів побуту [16, с.80].

Уже на 1924 рік було зібрано 57 рукописів, 113 стародруків, понад 400 фотографій з історії краю, 18 керамічних пам’яток, 38 церковних предметів, іконостас XVIII століття в стилі барокко, монети, 10 моделей господарств на Підкарпатській Русі, 8 предметів побуту вівчарів, два комплекти одягу з Гуцульщини та околиць Хуста, 155 видів мінералів [13, с.66]. Приміщення для збереження експонатів “Просвіта” не мала, а тому вони зберігались на приватних квартирах [20, с.149].

Яскравою подією в історії діяльності товариства “Просвіта” стало спорудження в м.Ужгороді Народного Дому – культурного і просвітнянського центру української громадськості краю. На спорудження Народного Дому – “пам’ятника народного воскресіння” – жертвували всі: вчителі й урядовці, селяни і робітники, духовенство і лікарі, студенти і навіть школярі. Пожертви надходили від окремих осіб, організацій, установ, спілок, товариств, сільських громад, колективів освітніх закладів і т.д. Суттєвий дар у сумі 100 тисяч крон вніс на будівництво Народного Дому Президент Чехословацької республіки Т.Масарик.

Посвячення і відкриття Народного Дому відбулося 7 жовтня 1928 року за участі величезної кількості народу [24, с.28].

На другому поверсі, у великій залі було розміщено музей. Для цього товариством “Просвіта” було замовлено у фірми Шутай в м.Мукачеві спеціальні скляні скрині [15, с.199]. Незабаром в музеї було відкрито експозицію, яка складалася з відділів:

- 1) етнографічного (одяг, моделі, вишивки, матеріальна культура);
- 2) церковного (іконопис, різьба, одяг, чаші);
- 3) археологічного (артефакти доби бронзи);
- 4) нумізматичного (збірка монет);
- 5) керамічного (кераміка стара і нова);
- 6) фотографій дерев’яної архітектури;
- 7) рукописів (пергаменти і папери з XVI століття);
- 8) природописного (мінерали Підкарпатської Русі, які зберігав професор Рудницький).

Всього на 1928 рік музей “Просвіти” нараховував 1089 експонатів [13, с. 67]. Але таке експонування не відповідало вимогам музейної практики.

У 20-х роках в м.Ужгороді виникає ще одна музейна збірка, основу якої склали пам’ятки народного мистецтва, а саме багата колекція народних вишивок краю [23, с.36]. Ця збірка, що з успіхом експонувалася у Празі на виставці “Життя і мистецтво Підкарпатської Русі”, згодом була розміщена у підвальних приміщеннях єпископської резиденції [10, с.13].

Новим кроком на шляху розвитку музейництва на Закарпатті стало перетворення Ужгородської акваристичної спілки в Крайове музейне товариство, яке виникло 22 лютого 1929 року. Як зазначалось у циркулярі Президії крайового управління Підкарпатської Русі, товариство засноване з метою створити крайовий музей. Найголовнішими завданням товариства було: об’єднати існуючі у краї збірки пам’яток культури та природи у місті Ужгороді [18, с.181]. Для розташування збірок товариству було виділено кілька кімнат в будинку колишнього жупного управління, які раніше використовувались як тюремні камери. В цих приміщеннях розмістили

частину експонатів і відкрили музей для громадськості. У 1932 році мукачівське та ужгородське музейні товариства були об'єднані в "Підкарпатське крайове музейне товариство" [10, с.13]. У 1933 році в тимчасове користування товариству передали сухі і світлі кімнати окружного суду, що розміщався в будові жупанату [20, с.149]. З цього часу Ужгородський земський музей починає функціонувати як центральний музей краю з філією у Мукачеві (музей ім.Т.Легоцького). Основним напрямком діяльності музею залишався етнографічний. Саме тому за профільною спрямованістю Ужгородський музей визначався як етнографічний [18, с.181].

В музеї були відкриті відділи:

- 1) етнографія і культура села;
- 2) етнографічні відносини;
- 3) природа (палеонтологія, геологія, географія, мінералогія, ботаніка, зоологія);
- 4) використання природних багатств (землеробство, промисловість, торгівля);
- 5) шкільництво;
- 6) картинна галерея;
- 7) ужгородське міське відділення;
- 8) додаткові наукові колекції.

Ужгородське міське відділення музею експонувало пам'ятки цехового ремесла, зокрема вироби ужгородської кераміки (вази, горшки, розмальовані тарілки), які вирізнялися оригінальністю і були справжнім витвором народного мистецтва. Тут же експонувалась глиняна піч, в якій випалювали керамічні вироби. Експозиція відділення історії Ужгорода передавала з допомогою фотографій і рисунків не лише минуле міста, а й показувала будівництво нових кварталів, нових громадських будов та впорядкування населеного пункту [20, с.149].

Оскільки товариство "Просвіта" мало дуже широку культурну програму і відкрити етнографічний музей для всієї Підкарпатської Русі, для широкого загалу йому не вдалося, то з часом питання про створення такого музею постає знову. На цей час в Ужгороді засновується нове культурологічне товариство "Руський Національний музей". 28 червня 1930 року відбулися перші збори товариства, на яких були прийняті статuti, подані для затвердження властям. Також було вибрано управу, головою якої став канонік Василій Гаджега [9, с.123].

Як зазначалось у відозві, метою товариства було "зберігати цінні культурні пам'ятки давнини і сучасності нашого краю, рятувати від загибелі, знищення, вивезення і продажу. Натомість зібрати їх в одному місці, яке приступне всім, а особливо для тих хто бажає досліджувати давню культуру нашого краю" [8, с.174]. Тоді товариство "Просвіта" приймає рішення про передачу свого етнографічного музею новоствореному осередку. Для Руського Національного му-

зею Чеська академія наук подарувала фонографічні записи руських діалектів і пісень, зроблених французькою фірмою "Пате" восени 1929 року в Празі. До Руського Національного музею дістались і цінні археологічні знахідки, які випадково були знайдені при польових роботах в селі Буштино в 1911 році – це золоті сережки з доби гальштатської культури, як це визначив проф. Схраніл та золоті браслети з литого золота. Багато речей було продано під час війни, але частина дісталась до згаданого музею [5, с.132-133].

У 1934 році в м.Мукачеві було створене Етнографічне товариство Підкарпатської Русі, яке своєю метою ставило "організацію кадрів – працівників в ділянці етнографії по цілому краю", проведення науково-дослідної роботи та утворення в Мукачеві крайового етнографічного музею. Статут товариства був затверджений Земським Урядом Підкарпатської Русі №75.513 IV-7 від 29.01.1935 року [6, с.1]. Як наголошувалось в спеціальному "Інформаційному листку в справі утворення етнографічного музею Підкарпатської Русі в м.Мукачеві" – широка програма науково-дослідних студій підпорядковувалась саме створенню етнографічного музею.

Для того, щоб поставити справу організації музею на справді наукову основу, передбачалось, що побудові окремих експозиційних відділів передуватимуть глибокі народознавчі студії та збір пам'яток в їх предметному втіленні чи малюнках не лише такими, якими вони збереглися на сьогодні, а, по можливості, такими, якими вони випадали в ході свого розвитку [18, с.182-183].

Товариством планувалося видати етнографічну карту народного одягу Підкарпатської Русі з відображенням еволюції народного вбрання, унаочненням давніх та сучасних комплексів одягу [6, с.2]. Члени Товариства розробили і підготували до друку 18 програм, серед яких – програми-запитальники для загального опису села, для збирання матеріалів про будівництво хат на Підкарпатській Русі. Поширювались програми і для студювання народної духовної культури народного мистецтва.

Велику організаційну роботу здійснювали члени товариства — етнограф М.Обідний та вчитель Ф.Сас, які складали програми-запитальники, листувалися з кореспондентами музею та організаціями, виступали з лекціями та доповідями. Члени товариства зуміли залучити до справи створення музею громадськість. Чимало фольклорно-етнографічних пам'яток було зібрано, зокрема членами етнографічного семінару, закладеного при Товаристві. Роботу по збиранню та запису народних пісень Етнографічне товариство доручило Олексі Приходьку. До цього часу членами товариства було зібрано понад 2 тисячі записаних пісень [18, с.184].

Багато пам'яток надходило від приватних

осіб. Серед них привертає увагу дар братів Климушів із Ясіня. За свої кошти вони придбали вітрину і заповнили її цінними для музею речами (гуцульський одяг, вишивки, кераміку, писанки, побутові вироби). Усі речі для музею приймалися тільки як дар, про купівлю не могло бути й мови, бо на те не було коштів. Однак активна підтримка громадськістю ідеї створення українського музею краю дозволила зібрати необхідні засоби (10 000 крон) на комплектування його колекцій [7, с.1].

Уже у перші роки функціонування мукачівського осередку було зібрано понад 2000 пам'яток, кілька десятків тисяч записів народних пісень, переказів, замовлянь та ін. Було підготовлено до публікації понад 50 друкованих аркушів народознавчих матеріалів. Проте для їх опублікування бракувало коштів, оскільки офіційне керівництво краю, за незначними винятками, залишалось глухим до потреб музею [18, с.191].

До 1937 року музейні матеріали зберігались в різних місцях. Взимку 1937 року, завдяки інспектору ремісничих шкіл Ф.Шпалі та директору ремісничої школи в Мукачеві П.Копикові, Етнографічне товариство дістало одну залу, а пізніше ще дві [21, с.6].

Проте стараннями прогресивних сил Закарпаття музей було створено і 20 червня 1937 р. відбулось його урочисте відкриття. Присутність на святі високих представників уряду краю, а також визначних гостей з Праги та величезної кількості народу свідчить про те, яке важливе значення для Підкарпатської Русі мала ця нова установа. Лише за чотири дні експозицію оглянуло 3000 відвідувачів. Високо оцінюючи значення нового культурного осередку Закарпаття, преса відзначала: «Відкриття музею — новий вклад до українського та вселюдського храму науки» [7, с.2-3].

Відаючи належне вагомій культурно-освітній ролі новоствореного народознавчого музею, Ужгородське товариство «Просвіта» у 1938 р. прийняло пропозицію Мукачівського етнографічного товариства про приєднання етнографічних збірок «Просвіти» разом з обладнанням до музею.

На початку 30-х років з'являються на За-

карпатті і перші зародки місцевих сільських та повітових музеїв етнографічного профілю. Одним з таких став Рахівський етнографічний музей, заснований освітніми органами на кошти, виділені для позашкільної освітньої діяльності. Особливістю закарпатського музейництва цього періоду — як у центрах, так і на місцях було переважання народознавчої спрямованості. Створення суто етнографічних музеїв, що відбивали національну самобутність українців Закарпаття, було однією з форм усвідомленого протидіяння української інтелігенції денационалізаторській політиці окупаційних урядів [18, с.192].

Напередодні окупації Закарпаття Угорщиною (1938 р.) експонати Ужгородського етнографічного музею було вивезено у село Кам'яниця, а після окупації Карпатської України гортіївською Угорщиною у березні 1939 року їх знову повернули до Ужгорода. Внаслідок переміщення частина експонатів зникла, інші зазнали пошкодження. «Підкарпатське крайове музейне товариство» перестало функціонувати, проте музеї (Ужгородський етнографічний та Мукачівський Легоцького) продовжували діяти, хоч і в дуже важких умовах. Музеї працювали виключно на громадських засадах, за рахунок пожертвувань, а від держави отримували час від часу мізерну фінансову допомогу [22, с.1].

Окремі музейні осередки були створені і в інших місцевостях краю, зокрема у Виноградіві та Рахові, але помітного сліду, порівняно з Мукачевим та Ужгородом, не залишили.

Отже, не дивлячись на певні труднощі, саме в довоєнний період закладаються фундаментальні основи музейної та пам'яткоохоронної роботи в краї. Локомотивом в організації музейної роботи слугували видатні закарпатські вчені, громадяни, патріоти. Серед них Т. Легоцький, Й. Янкович, П. Сова, чисельні активісти „Просвіти”. Незважаючи на складні часи в громадсько-політичному житті краю поступово формувалась не тільки наукова але і громадська думка в необхідності поширення музейної роботи, закладався фундамент подальшого розвитку цього напрямку суспільного життя.

1. Балагурі Е. Роль Чехословацької Академії наук у вивченні археологічних пам'яток Закарпаття (20-30-і рр.). // Закарпаття в складі Чехословаччини: Проблеми відродження і національного розвитку: Доповіді наукового семінару, присвяченого 80-ій річниці утворення Чехословаччини. Ужгород, 28 жовтня 1998 року. – Ужгород, 1999.
2. Державний архів Закарпатської області (далі ДАЗО).- Ф.28. - Оп.3.- Од. зб.29. - Арк.4-5.
3. ДАЗО.- Ф.28. - Оп.3.- Од. зб.94. - Арк.10.
4. ДАЗО. – Ф.72. - Оп.2. - Од.зб.1. - Арк.4.
5. Ъсти из культурного житя // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1931. – Рочник VIII. – Ч. 5-6.
6. Вісті Етнографічного товариства Підкарпатської Русі. – Мукачів, 1935. – Ч.1.
7. Вісті Етнографічного товариства Підкарпатської Русі. – Мукачів, 1937. – Ч.6-7.
8. Вступайте в члени “Руського Національного Музею” // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1930. – Рочник VII. – Ч.7-8.

9. Из культурного жита Подкарпатської Русі // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1930. – Рочник VII. – Ч.6.
10. Качій Ю. З історії музейної справи на Закарпатті// Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Ужгород, 1995. – Вип.І.
11. Кобаль Й. З історії пам'яткоохоронної справи на Закарпатті у 20 – 30-ті роки ХХ століття: (Діяльність Йосипа Янковича)// Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Ужгород, 1995. – Вип.ІІІ.
12. Кобаль Й. Ужгород відомий та невідомий. – Львів: Світ, 2003.
13. Ліхтей І. “Музей товариства “Просвіта”// Календар товариства “Просвіта” на 1995 рік. – Ужгород, 1995.
14. Посисень Г. Палаюча глина минувшини: (Про Етнографічне Товариство Підкарпатської Русі)// Тиса: Культурно-християнський журнал. – Ужгород, 1993. – №1-2.
15. П.: Из життя культурного Подкарпатської Русі // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1928. – РочникV. – Ч.8-9.
16. П.: Наш національний музей // Подкарпатска Русь. – Ужгород, 1928. – Рочник V. – Ч.5.
17. Разгулов В. Музей Легоцького. – Ужгород, 1997.
18. Скрипник Г.А. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток. – Київ, 1989.
19. Стрипський Г. “Пару слів о музеях”// Мсяцословъ 1919. – Унгварь, 1919.
20. Тиводар М.П. Ужгород між двома світовими війнами. Ужгород як центр культурного розвитку краю// Історія Ужгорода. – Ужгород, 1993. – Розділ IV.
21. Федака П. Етнографічний музей Підкарпатської Русі. // Новини Закарпаття. – 21.06.1997р. - №№ 89-90. – С.6.
22. Федака П. Пам'ять рідної землі. // Новини Закарпаття. – 2002. – 18 травня.
23. Федака П. Пам'ятки Замкової гори. – Ужгород, 1999.
24. Федака П. “Товариство “Просвіта” і національно-культурне відродження Закарпаття” // Календар товариства “Просвіти” на 1995 рік. – Ужгород, 1995.
25. Yankovich Y. A munkasi Lehoczky – muzeum regeszeti asatasai a cseh megszallas alatt. // Зоря – Наунал: Часопись Подкарпатского общества наукъ. – 1942. – Рочникъ II. – Ч.3-4.

РЕЗЮМЕ

РАЗВИТИЕ МУЕЙНОГО ДЕЛА НА ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ (20 – 30-е ГОДЫ ХХ В.)

Кузьма В. В. (Ужгород)

В статье рассматривается вопрос возникновения первых музейных собраний на Подкарпатской Руси (20-30-х годах ХХ века). А также описано историю развития и функционирования первых закарпатских музеев таких как: Музей Легоцького в городе Мукачево, музей общества «Просвіта», Ужгородский земский музей, Русский Национальный музей и др.

Ключевые слова: Подкарпатская Русь, музей, музейные собрания, памятники, экспозиция, экспонаты.

SUMMARY

DEVELOPMENT OF MUSEUM AFFAIRS IN PIDKARPATSKA RUS (20 – 30-IES OF THE XX CENTURY)

V. Kuzma (Uzhhorod)

The article reviews questions of the first museum collections rise in Pidkarpatska Rus (20-30-ies of the XX century). Likewise it presents description of the history of development and functioning of the first Transcarpathian museums such as T.Lehotskyu Museum in the city of Mukachevo, “Prosvita” Society Museum, Uzhhorod District Museum, Russian National Museum and others.

Key words: Pidkarpatska Rus, museum, museum collections, memorials, exposition, exhibits.